

Slovenská asociácia učiteľov
slovenčiny

Gymnázium
Hubeného 23
834 08 Bratislava

VÁŠ LIST/ZO DŇA	NAŠE ČÍSLO	VYBAVUJE/LINKA	BRATISLAVA
	139/2012	Mgr. Eva Polgáryová, PhD. ☎ +421-2-68 26 03 10	27. 03. 2012

Vec: Odpoveď na pripomienky k testu zo slovenského jazyka a literatúry Testovanie 9-2012

Vážený pán predseda SAUS,

radi by sme reagovali na pripomienky Vašej Asociácie, prípadne aj jej sympatizantov, ktorých ste pri formulovaní Vašich pripomienok, názorov, dojmov či postojov k Testovaniu 9-2012 oslovili.

Našu odpoveď sformulujeme do dvoch rovín:

- 1. rovina** bude reakciou na Vaše vecné a odborné pripomienky – naša reakcia bude teda odborným a vecným vysvetlením pripomienkovaných úloh.
- 2. rovina** bude reakciou na pocity, pripomienky, názory niektorých učiteľov – naša reakcia bude smerovať k objasneniu koncepcie, zámeru testovania slovenského jazyka a literatúry (ďalej SJL) a poukázanim na národné a medzinárodné koncepcné zdroje.

1. Vecná rovina – odborné zdôvodnenie pripomienok:

Ukážka č. 2, ku ktorej sa vzťahovali Vaše pripomienky k úlohám č. 6 a 7, je umelecký opis, ktorý výberom témy, obsahu aj lexiky je primeraný veku aj intelektu žiakov 9. ročníka ZŠ (autorka Zuzana Cigánová: Kúsok cesty okolo sveta).

Pripomienka:

Problém **úlohy č. 6** podľa Vás spočíva v tom, že možnosti odpovedí (A – D) k tejto úlohe sa dajú interpretovať v intenciách umeleckého textu rôzne.

Naše vyjadrenie:

Je škoda, že neuvádzate žiaden argument v prospech tohto Vášho tvrdenia, ba dokonca ani nekonkretizujete, aké rôzne možné interpretácie možností by prichádzali do úvahy.

Vaše tvrdenie môže vychádzať skôr z toho, že niektorí učitelia nemali istotu v práci s týmto typom textu v externom testovaní. Avšak práca s umeleckým textom tvorí jadro vyučovania literatúry na druhom stupni ZŠ. Autori testu sledovali, **či žiaci vedia interpretovať text, ako žiaci porozumeli umeleckému vyjadreniu – umeleckým jazykovým prostriedkom**.

Vylúčená je akákoľvek viacznačná správna odpoveď, keďže **správne riešenie obsahuje umeleckým spôsobom vyjadrenú myšlienku, ktorá z textu ako umeleckého opisu vyplýva** (možnosť D).

Pre úplnosť poznamenávame, že odpoveď A nemohla byť správnou odpoveďou, pretože silueta kondora vznášajúca sa na oblohe sa v texte vôbec nespomína. Odpoveď B nemohla byť správna, pretože nikde v texte nie je uvedené, že by pristávajúci vták zaťahoval ostré pazúry a ani to z textu vyplývať nemôže. Text hovorí o vtákovi, ktorý hlasno brzdí, a keď

dosadne na elektrický drôt, vydá tento manéver nejaký ťažký tón. Odpoveď C nie je správna, lebo jednak sa nespomína nič podobné v texte a jednak, ak by vtákom prešla elektrina, nemohol by vták podľa textu po pristáťi len tak pokojne sedieť...

Pripomienka k uvedenej úlohe (č. 6) je bezpredmetná a nepodložená.

Pripomienka:

K úlohe č. 7 uvádzate, že umelecký text sa interpretuje, t. j. dovoľuje viacero výkladov a je preto príliš relatívne pýtať sa na významy básnických prívlastkov. Najmä ak sa dajú dešifrovať viacerými spôsobmi.

Naše vyjadrenie:

Úloha č. 7 bola zameraná na **vysvetlenie významov slov na základe práce s textom, podčiarkujeme – nie na interpretáciu umeleckého textu**, čo si vyžaduje aj rozvíjanie slovnej zásoby na hodinách SJL. Úlohou sme sledovali, ako vedia žiaci vhodne nahradiť všetky vybrané významy slov. Ide o aplikáciu vedomostí a zručností z lexikológie a štylistiky literárneho textu (podľa vzdelávacieho štandardu: vedieť vyhľadať v texte *obzvlášťujúce* štylistické prostriedky, vysvetliť ich význam...).

Poznamenávame, že *ťažký tón* – sa nedá nahradiť slovom *váhavý*, *lesklý chrbát* – nedá sa nahradiť slovom *čierny*, *nehybné ticho* – nedá sa nahradiť slovom *desivé*. A keďže už v zadaní úlohy bolo uvedené, že všetky tri epitetá v jednej odpovedi musia vyhovovať, viac ako jedna správna možnosť je vylúčená. Správna odpoveď je aj v tomto prípade len jedna, možnosť dvojakej interpretácie je tu opäť vylúčená.

Pripomienka k uvedenej úlohe (č. 7) je bezpredmetná. Za príčinu tejto pripomienky pokladáme to, že jej autor si sám s porozumením neprečítal celé znenie úlohy, vrátane inštrukcií v zadaní.

Pripomienka:

K ukážke č. 3 uvádzate, že novinárske texty sa väčšinou nečlenia na klasické odseky.

Naše vyjadrenie:

Tu snád' treba na ozrejmienie povedať len to, že skôr, než sa úloha z tlače alebo iného zdrojového textu spracuje do testu, je spravidla pedagogicky alebo formálne upravená pre potreby žiakov 9. ročníka. V tomto prípade nám išlo o lepšiu a prehľadnejšiu orientáciu žiakov v texte. Za samozrejmosť pokladáme, že pod textom, ktorý upravujeme, je uvedený zdroj.

Pripomienka k uvedenej ukážke (č. 3) je bezpredmetná.

Pripomienka:

V úlohe č. 16 uvádzate, že v možnosti D je jazyková chyba „závislá od dovozu“.

Naše vyjadrenie:

Pri prepracovávaní odpovedí došlo k úprave a následne k posunu – pôvodné znenie bolo: *je odkázaná na...* – čo však nemalo žiaden vplyv na samotné vyriešenie úlohy. Význam tvrdenia sa nezmenil. Za upozornenie ďakujeme.

Pripomienka k uvedenej úlohe (č. 16) je relevantná.

Pripomienka:

V úlohe č. 24 uvádzate, že v zmysle všeobecných konvencií sa do energií počíta voda, plyn, elektrina. Tieto súčasti boli uvedené v odpovediach, hoci v priloženom teste boli nahradené pojmom energie. Úloha údajne presahuje rámec SJL.

Naše vyjadrenie:

Na jednej strane sa odvolávate na všeobecne akceptované významové a praktické uplatnenie pojmu *platby za energie*, na strane druhej **nerozumieme, prečo Vám teda prekáža, že sme platby za energie rozpísali ako poplatky za plyn, vodu a elektrinu** v možnostiach odpovedí. Zdá sa Vám, že tomu deviataci nerozumejú? Na rozdiel od Vás sme presvedčení, že táto úloha nepresahuje rámec SJL, naopak, táto úloha sleduje ovládanie čítania s porozumením, ktoré budú mladí ľudia v živote veľmi potrebovať a bežne uplatňovať.

K uvedenému dovoľte ešte odbornú argumentáciu: Úloha sa vzťahuje na prácu s krátkym nesúvislým textom – krátkym slohovým žánrom, s ktorým sa žiaci môžu stretnúť bežne v printovej forme (noviny, časopisy, letáky, inzercia a pod.), t. j. text inzerátu bol upravený pre žiakov 9. ročníka ZŠ tak, aby riešenie úlohy bolo jednoznačné. **Autori sledovali, ako dokážu žiaci spracovať informácie z inzerátu, rozumieť im a interpretovať ich.** Úloha v žiadnom prípade nepresahuje rámec SJL. Práve naopak, je potrebné rozvíjať komunikačnú gramotnosť – „Komunikačná gramotnosť sa má však cielavedome budovať a rozvíjať vo všetkých vyučovacích predmetoch s ohľadom na ich špecifické potreby...“ – ŠTÁTNY VZDELÁVACÍ PROGRAM (*d'alej ŠVP*) – SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA (*Vzdelávacia oblasť: Jazyka a komunikácia*) – ISCED 2, Bratislava 2009 – VÝKONOVÉ ŠTANDARDY, I. Gregorová, R. Somorová, B. Pecková, M. Lapitka, K. Dvořák, K. Vaškaninová, D. Petříková. Vo výkonovom štandarde je uvedené nasledovné: „Na druhom stupni ZŠ sa pokračuje v komunikačnom a zážitkovom vyučovaní. Veľkú pozornosť treba venovať získavaniu komplexných kompetencií, napr. dotvárať schopnosť žiakov interpretovať rôzne druhy súvislých a nesúvislých textov (**je nutná spolupráca aj s inými vyučovacími predmetmi, ktoré budú rozvíjať ďalšie stratégie čítania s porozumením orientované na texty špecifické pre dané predmety**)“.

Informačný slohový postup, ktorý bol využitý v prípade tejto úlohy, je súčasťou platných pedagogických dokumentov pre 2. stupeň ZŠ aj pre nereformné ročníky. Dokonca v novom ŠVP je k tomuto pojmu a zároveň žánru spolu s ďalšími slohovými žánrami uvedené, že žiak vie samostatne a bez prípravy správne, plynule čítať akékoľvek texty, ktorých obsah, štýl a jazyk sú primerané jeho jazykovej úrovni a skúsenostiam a dokáže prispôbiť rýchlosť čítania tomu, **aby mohol čo najefektívnejšie spracovať informácie.**

2. Koncepčná rovina – reakcia na názory, postoje niektorých učiteľov

- Test zo slovenského jazyka a literatúry bol zostavený podľa platných učebných osnov a štandardov pre 2. stupeň základných škôl, t. j. aj po dôkladnej konfrontácii so vzdelávacím štandardom z literárnej výchovy (Petříková, 2004 – na str. 4 sú uvedené **intelektuálne zručnosti ako výsledok literárneho vzdelávania v 5. až 9. ročníku, teda čitateľské, interpretačné, analytické, tvorivé zručnosti**), pričom sa dôkladne prihliadalo na to, aby sme sledovali iba také pojmy, ktoré sú obsiahnuté v štandardoch. Vybrali ste názor učiteľa: *Načo ich potom „moríme“ syntaxou, anaforou, metonymiou, súvetiami a pod.?* Odpovedáme, že test nepredpokladá a ani nevyžaduje znalosť lingvistických analýz (teda jazykovedných rozborov), nežiada, aby žiaci (nad rámec platných pedagogických dokumentov) ovládali pojem *anafora*, **test vychádza z predpokladanej čitateľskej zručnosti so zapojením logického myslenia a využitia veku primeraných životných skúseností.**

Základom koncepcie ŠVP (Tabuľka 1) sa stávajú *komunikačné jazykové kompetencie*: čítanie s porozumením, písanie a hovorenie. Testovanie nebolo zamerané len na kompetenciu čítania s porozumením, ale aj na overenie vedomostí z jednotlivých rovín jazyka – okrem ukážky č. 3, kde prevládajú úlohy na porozumenie prečítaného textu, pri ostatných ukážkach sú rovnomerne zastúpené úlohy z rôznych oblastí (zvuková stránka jazyka a pravopis, morfológia, lexikológia, syntax, štylistika). Rovnako chceme zdôrazniť, že **jednotlivé oblasti jazyka a literatúry sa nedajú oddeliť od čítania s porozumením – to je univerzálna kompetencia, bez ktorej nie je možné naučiť dobre pravopis, štylistiku, syntax, literárne disciplíny a pod.**

Pri zostavovaní testu sme rešpektovali aj výkonové štandardy ŠVP, kde sa uvádza „...do popredia sa dostávajú komunikačné spôsobilosti a v úzadí sa ocitli jazykové pojmy (predovšetkým ISCED 1, ISCED 2), t. j. ustúpilo sa od jednostrannej tendencie obsiahnuť „školskú podobu“ vednej disciplíny. Faktograficky presýtený obsah sa zredukoval v prospech aktivít žiakov, ktorí majú v čo najväčšom rozsahu interpretačno-hodnotiacim spôsobom pracovať s jazykovými komunikátmi...“.

- **Kedže čítanie s porozumením je súčasťou platnej pedagogickej dokumentácie predmetu slovenský jazyk a literatúra, nevidíme relevantný dôvod, prečo by sa malo osamostatniť jeho testovanie.**

Súhlasíme s Vaším tvrdením, že učiteľ SJL nemá možnosť v rámci ŠVP integrovať do svojho vyučovania čítanie s porozumením vyžadujúce vedomosti z iných odborov (biológia, fyzika, geografia, ekonomika a pod.). **Toto tvrdenie však nepovažujeme za relevantnú námietku k testu, pretože v žiadnej úlohe testu sa odborné vedomosti žiakov nevyžadovali.** Žiaci mali preukázať svoje čitateľské zručnosti aj na neliterárnych textoch (napr. inzerát z tlače), čo však nepredpokladá ani nevyžaduje žiadne odborné či špeciálne znalosti. **Poukázali sme tým na to, že čítanie s porozumením je univerzálna kompetencia, ktorá sa uplatňuje nielen v školskom prostredí vyučovacej hodiny SJL, ale aj v kontexte praktického života.**

- Ďalej Vás chceme informovať, že v novembri 2011 sme ZŠ zasielali špecifikácie testov z vyučovacích jazykov, informovali sme riaditeľov škôl (tým aj učiteľov vyučovacích jazykov) o obsahu a náročnosti pripravovaných testov pre žiakov 9. ročníka ZŠ. Špecifikácia testov vyučovacích jazykov pre T9-2012 je zverejnená aj na internetovej stránke NÚCEM www.nucem.sk v časti Testovanie9/Dokumenty/T9-2012/Hlavný termín testovania. V dokumente okrem iného uvádzame, že od spustenia obsahovej reformy vzdelávania v septembri 2008 sa **testovanie viac orientuje na overovanie čitateľských kompetencií** – prácu s informáciami, čitateľskú gramotnosť, schopnosť žiakov interpretovať rôzne druhy súvislých a nesúvislých textov, schopnosť argumentovať (avšak podotýkame, že vyššie spomínané kompetencie zahŕňajú aj predchádzajúce štandardy platné pre súčasný 9. ročník). Zároveň v dokumente uvádzame, že úlohy v testoch nie sú len typickými školskými úlohami, neoverujú len rozsah zapamätaných vedomostí, ale aj vyššie poznávacie schopnosti žiakov a postupne sa vo väčšej miere zameriavajú na čítanie s porozumením, čo vyžaduje súčasný trend vzdelávania – aplikovať teoretické vedomosti do praktickej roviny. Testy sú zostavené tak, aby overovali hĺbku vedomostí, zručností a schopností žiakov aplikovať poznatky či objavovať stratégie riešenia. Nepredpokladáme, že by učitelia SJL boli prekvapení alebo zaskočení testom. V mesiacoch november 2011 – február 2012 sme sa s nimi totiž stretli na odborných seminároch v rámci všetkých krajov Slovenska. O obsahu a smerovaní T9-2012 sme ich priamo informovali. Prezentácie z týchto pracovných stretnutí sú zverejnené na našej internetovej stránke.
- Spomedzi názorov deviatakov vyberáte tvrdenie, že niektorí deviataci boli po napísaní testu demotivovaní (neobjavili sa aj názory inej skupiny deviatakov, napr. takej, ktorá nebola demotivovaná...?) Chceme poukázať na iný aspekt, ktorý využívame pri **pilotnom testovaní** žiakov – po ukončení testu sa ich priamo pýtame, ktoré úlohy sa im páčili, ktoré

sa im nepáčili, príp. čo konkrétne by na nich zmenili – robíme si teda aj kvalitatívnu analýzu položiek na základe rozhovorov so žiakmi. Konštatujeme, že práve práca s textami, s ktorými pracovali a ktoré boli neskôr zaradené do celoslovenského testovania, ich zaujala a nemali problémy s ich riešením.

- **Kľúče** správnych odpovedí **nemôžu byť zverejnené v deň testovania, a to ani v budúcnosti**, ale až po prevzatí všetkých zásielok zo základných škôl v rámci celého Slovenska. Z bezpečnostných dôvodov a z dôvodu dodržania objektivity nie je možné kľúče správnych odpovedí zverejniť na internetovej stránke NÚCEM skôr. Termín zberu zásielok bol stanovený na dni 14. – 16. marca 2012 a kľúče správnych odpovedí boli zverejnené 19. marca 2012 (pondelok).
- Chceme Vás ďalej ubezpečiť, že **testy boli niekoľkokrát overované v 9. ročníkoch ZŠ v rámci celého Slovenska v predchádzajúcich rokoch** a musia spĺňať prísne požiadavky z hľadiska štatistických, psychometrických ukazovateľov platných pre tvorbu NR testov (normatívnych, testov relatívneho výkonu). V tomto type testu je dôležité, aby žiakov test spoľahlivo rozdelil do výkonových skupín. Na základe vyhodnotení testov z minulých rokov je úplne zjavné, že výkony jednotkárov a dvojkárov v našich testoch sú štatisticky významne lepšie ako trojkárov, štvorkárov či päťkárov. (K dispozícii sú analýzy výsledkov testovania zverejňované na internetovej stránke NÚCEM.)
- Z hľadiska autorských tímov tvorcov testov Vás môžeme ubezpečiť, že spolupracujeme výlučne s učiteľmi z praxe, zapájame a vítame účasť aktívnych, tvorivých a skúsených učiteľov. **Na tvorbe testov sa podieľajú aj členovia Slovenskej asociácie učiteľov slovenčiny – skúsení odborníci s niekoľkoročnou praxou.**
- Výsledky testovania sú jedným z mnohých kritérií, ktoré sú zohľadnené pri prijímaní na stredné školy – podľa § 65 ods. 4 zákona 245/2008 - „Pri prijímaní žiaka, ktorý v celoslovenskom testovaní žiakov deviateho ročníka základnej školy dosiahol v každom predmete samostatne úspešnosť najmenej 90 %, rozhoduje riaditeľ školy bez prijímacej skúšky...“ – ostatné **kritériá na prijatie určuje riaditeľ strednej školy** po prerokovaní v pedagogickej rade – t. j. možnosť určiť napr. počet bodov za dosiahnutý výsledok v Testovaní 9.
- Nesúhlasíme s tvrdením, že učiteľ SJL nemá možnosť v rámci štátneho vzdelávacieho programu integrovať do svojho vyučovania čítanie s porozumením, pretože obsah vzdelávania si tvorí učiteľ v rámci učebného plánu a má určite priestor na zakomponovanie rozličných metód a foriem práce súvisiacich s čítaním s porozumením. Taktiež je možné v rámci medzipredmetových vzťahov aplikovať čítanie s porozumením do všetkých vyučovacích predmetov. Školy majú možnosť posilňovať vyučovacie predmety využívaním voliteľných hodín – je možné „posilniť“ napríklad aj SJL a vytvoriť ešte väčší priestor na čítanie s porozumením. Učitelia majú ďalej možnosť vzdelávať sa, je veľa ponúk vzdelávania – prostredníctvom v súčasnosti akreditovaných vzdelávacích programov sa dá oboznámiť s formami, metódami, praktickými cvičeniami atď., ktoré sa na čítanie s porozumením sústreďujú.

Na záver:

Testy celoslovenského testovania z vyučovacích jazykov sú určené žiakom deviateho ročníka základných škôl. Sú zostavené tak, aby obsahovou stránkou a úrovňou náročnosti zodpovedali platnej pedagogickej dokumentácii pre žiakov ZŠ – Učebným osnovám: SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA pre 5. až 9. ročník ZŠ, schválilo MŠ SR č. 1640/97-151 s platnosťou od 1.9.1997, Vzdelávaciemu štandardu s exemplifikačnými úlohami zo SLOVENSKÉHO JAZYKA pre 5. – 9. ročník ZŠ, schválilo MŠ SR č. 119/2002-41 s

platnosťou od 1.9.2002 a Vzdelávaciemu štandardu z LITERATÚRY pre ZŠ, schválilo MŠ SR č. CD-2004-17085/35074-1:091 pre školy s vyučovacím jazykom slovenským.

Problematika čítania s porozumením na Slovensku je diskutovaná už niekoľko rokov. Do pozornosti dávame napr. aj tieto voľne dostupné zdroje:

- www.pisa.oecd.org
- <http://pirls.bc.edu/>
- www.pulib.sk/elpub2/FHPV/Istvan1/pdf_doc/.../Zrnikova.pdf
- [http://www.mpc-edu.sk/library/files/itate sk_gramotnos_na_vyu_ovan .pdf](http://www.mpc-edu.sk/library/files/itate_sk_gramotnos_na_vyu_ovan.pdf)
- [www.janapa.szm.com/Download/9%20 CITANIE.pdf](http://www.janapa.szm.com/Download/9%20CITANIE.pdf)
- zborník z medzinárodnej konferencie na tému Výsledky PISA 2009:
http://www.nucem.sk/documents//27/medzinarodne_merania/pisa/publikacie_a_diseminacia/konferencia_7_3_2011/Zbornik_konferencie_2011_%28PISA_2009%29.pdf
- zbierka uvoľnených úloh PISA 2009 – čitateľská gramotnosť:
http://www.nucem.sk/documents//27/medzinarodne_merania/pisa/publikacie_a_diseminacia/3_zbierky_uloh/Ulohy_citanie_PISA2009.pdf
- zbierka uvoľnených úloh PISA 2000 – Čítanie:
http://www.nucem.sk/documents//27/medzinarodne_merania/pisa/publikacie_a_diseminacia/3_zbierky_uloh/%C3%Aalohy_-_%C4%8D%C3%ADtanie_2000.pdf

S pozdravom

Národný ústav
certifikovaných meraní vzdelávania
-5-

PhDr. Romana Kanovská
riaditeľka